

ÁRVAI TÜNDE

GARA TELEPÜLÉS ÉS URADALMA 1269 ÉS 1481 KÖZÖTT

ABSTRACT

**TÜNDE ÁRVAI: THE TOWN AND MANOR
OF GARA BETWEEN 1269 AND 1481**

The current essay presents the preliminary results of the research focusing on the projection of power by the Garai family of the Dorozsma genus, particularly on their choice of residence and settlement development. Primarily with the aid of diplomas and other narrative sources on estate transactions it examines the process during which the village of Gara in Valkó County, due to the conscious steps taken by members of the politically increasingly influential family, had been transformed into a multifunctional market town. After discussing the circumstances of estate acquisition (1269) and the early history of the family, the essay systematizes and evaluates the sources according to the centrality scoring system devised by Andás Kubinyi, and thus ranks Gara in the settlement hierarchy of the mediaeval Kingdom of Hungary. It presents the condition, divisions, parts and incomes of the estate in the late 15th century based on the data provided by the Garai-Szécsi land estimation of 1478.

Keywords: aristocracy, estate history, residence, manor, projection of power

Története során számos települést birtokolt a Dorozsma nembeli Garai család nádori ága. Nem egy helység éppen e befolyásos famíliának köszönhetette, hogy egyszerű faluból többfunkciós mezővárossá válhatott. Voltak azonban olyan birtokközpontok is, amelyek megszerzésére bizonyosan azért törekedtek a család tagjai, mert tudták, hogy számos – az adott régióban kiemelten értékes – funkciót egyesítenek magukban. A Garai-uradalmakban elhelyezkedő központi helyek centralitási pontrendszer mentén való vizsgálata azért is kiemelt fontosságú, mert közülük több olyan régióban feküdt (Valkó, Pozsega, Szerém megye), amelyre korábban még Kubinyi András vonatkozó vizsgálatai sem terjedtek ki. Jelen tanulmány célkitűzése összefoglalni, hogy a Valkó megyei Gara település milyen fejlődési utat járt be a Dorozsma nem őseinek kezére kerülésétől (1269) a Garai család nádori ágának fiági kihalásáig (1481), illetve bemutatni, hogy a Garaiak politikai befolyásának növekedése miként hatott az uradalom kiterjedésére.

* Árvai Tünde egyetemi tanársegéd, Debreceni Egyetem, ORCID: 0009-0006-9974-3147

A Dorozsma nemzetség történetéről tudósító első oklevél 1269-ben kelt.¹ Ekkor szolgálataiért Dorozsma nembeli János és fia, István IV. Béla király fiától, Béla hercegtől minden tartozékával együtt elnyerte a Valkó megyei Gara birtokot (ma Gorjani, Horvátország). Az oklevél narrációjában nem számolt be részletesen azokról az érdemeiről, amelyek által apa és fia érdemessé váltak a jutalomra. Annyi azonban tudható, hogy János comes, kiváló irányító katonája és hűséges szolgálója volt a hercegnek, és István kardhordóval egyetemben dicséretesen védelmezte urát kétséges kimenetelű helyzetekben is.² Jánost, aki a később magukat Garaiaknak nevezők első ismert őse, comesként (*Johannes comes de genere Drusma*) említi a forrás, tehát elképzelhető, hogy ispáni méltóságot viselt. István mester 1269-ben a herceg kardhordója (*magister Stephanus ensifer*) volt,³ 1300-ig több alkalommal szerepelt hiteleshelyi kiadványokban.⁴ István mindhárom fia valamely jeles családnak lett alapítója.⁵ A Dorozsma nembeli Garai család Páltól a báni vagy bánfi,⁶ Jánostól a Harapki Botos,⁷ Andrástól pedig a nádori ágát eredezteti.⁸ István egyetlen leányának, Katalinnak kezét Nekcsei Demeter királyi tárnokmester nyerte el.⁹

VILLÁBÓL OPPIDUM

Az adomány által a család egyik ága a Csongrád megyei Dorozsmáról a Dráván túlra került. Az oklevél Garát¹⁰ villaként említi.¹¹ Szlavónia egyik legrégebbi településének történetéről, amelynek utódja Gorjani Diakóvártól 10 km-re található északnyugati irányban, nem sokat tudunk. Éppen Diakó közelsége adta a település jelentőségét, hiszen ott keresztezte egymást a Budáról érkező és a Drávával párhuzamosan haladó fontos kereskedelmi és hadiút. A balkáni területekre vezetett hadjáratokra tartva nem egyszer érintették a magyar uralkodók a Garaiak székhelyét.¹² Monaci

1 Talán áprilisban. ZSOLDOS Attila: *Az Árpád-házi hercegek, hercegnők és királynék okleveleinek kritikai jegyzéke. A Magyar Országos Levéltár Kiadványai II. Forráskiadványok* 45. Budapest 2008. (A továbbiakban: RD) 34. sz., FEJÉR György: *Codex diplomaticus Hungariae ecclesiasticus ac civilis*. I–IX. Buda 1828–1844. VII/3. 49. sz. 64–65.

2 „que iidem nobis inlegno ac alias fideliter et laudabiliter impenderunt, se et suos dubiis fortune casibus exponendo.” FEJÉR VII/3. 64.

3 RD 34. sz., FEJÉR VII/3. 64–65.

4 WENZEL Gusztáv: *Árpád-kori új okmánytár*. Codex diplomaticus Arpadianus continuatus I–XII. Pest 1860–1874. X. 233., FEJÉR VII/3. 113.

5 Dorozsma nem 1. tábla: elágazás. ENGEL Pál: *Középkori magyar genealógia*. Magyar Középkori Adattár CD-ROM. Budapest 2001.

6 Dorozsma nem 2. tábla: Garai Bánfi. ENGEL 2001.

7 Dorozsma nem 3. tábla: Harapki Botos. ENGEL 2001.

8 Dorozsma nem 4. tábla: Garai (nádori ág). ENGEL 2001.

9 Wertner 1897. 904. Aba nem 8. Lipóci ág. 1 tábla: Nekcsei. ENGEL 2001.

10 1VK16 ENGEL Pál: *Magyarország a középkor végén. Digitális térkép és adatbázis a középkori Magyar Királyság településeiről*. Budapest 2021.

11 Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára, Mohács előtti Gyűjtemény, Diplomatikai Fényképgyűjtemény (MNL OL DF) 265 777., RD 34. sz., FEJÉR VII/3. 49. sz.

12 Erzsébet 1384. február 2–4. SÜTTŐ Szilárd: *Az Anjou Magyarország alkonya I–II. Magyarország politikai története Nagy Lajostól Zsigmondig, az 1384–1387. évi belviszályok okmánytárával*. Sze-

Lőrinc Kis Károlyról írt művében Garáról mint „termékeny talajú föld”-ről emlékezett meg.¹³ Egy 1383. évi forrásból ismert, hogy a Gara és a tőle délkeleti irányban fekvő Keresztúr birtok között patak futott.¹⁴

A Dorozsma nembeli Garai családból való származás prédikátumként való szerepeltetése az 1310-es évektől kezdve (*Pauli filii Stephani ban de Gara de genere Drusma*) vált általánossá a báni, majd a később nádorinak nevezett ág tagjainak körében.¹⁵ Az okleveles anyag tanúsága szerint Gara mindvégig a család e két ágának közös tulajdonában maradt. Ennek bizonyítására négy, egymástól időben távol eső vonatkozást emelek ki. 1317-ben Pál és András közösen birtokoltak Valkó megyében, így együttesen pereskedtek testvérükkel, Jánossal, aki feldúlta többek között Gara birtokukat is, mert nem volt elégedett a korábbi birtokosztállyal.¹⁶ 1418-ban Garai Pál fia László saját (báni) részén alkalmazott külön bírót Tamás személyében, aki előtt zajlott egy adásvétel: Ivánka fiai a báni részen fekvő kaszálójukat eladták a nádori részen lakó András ötvösnek.¹⁷ Tehát 1432-ben, amikor ifjabb Garai Miklós nádor fiait, Miklóst és Lászlót megosztottatták, Gara nem szerepelt a rendezésben, hiszen apjuk nem egyedül birtokolta azt.¹⁸ A település megosztott voltára utal a külön önkormányzati testület működése.¹⁹

A település mezővárossá (*oppidum*) és egyúttal reprezentatív családi rezidenciává fejlesztését az oklevélnarrációk tanúsága szerint (*residentiam faciens personalem*) a kancelláriai történetírás idősebb Garai Miklós nádorhoz kötötte.²⁰ Ezt támasztja alá az *oppidum* megjelölés használatának rendszeressé válása is az 1380-as években kiadott oklevelekben.²¹ A Kis Károly halálát követő belháborús események, kiváltképp Mária és Erzsébet fogságba esésének elbeszélésekor a kútfők rendre említik a hely-

ged 2003. 34–35. 60–61. sz., Zsigmond 1398. május 29. MÁLYUSZ Elemér et al.: *Zsigmondkori Oklevéltár*. Magyar Országos Levéltár Kiadványai, Forráskiadványok. Budapest 1951–. (ZSO) I. 5338. sz., 1407. augusztus 2. ZSO II. 5656. sz., 1408. május 5–6. ZSO II. 6082–6083. sz., 1408. augusztus 22. ZSO II. 6300. sz.

13 „Itt a legelső bajt, veszedelmet a nádor okozta, / Kit Gara-városa szült, ez a termékeny talajú föld, / Ahol a habzó Dráva folyik, tajtékzik, odább gyors / És ragadó árral hömpölyögven, Illyriától / Elválasztja Magyarhont, mignem a Száva vizét is / Fölveszi és a Dunába, imígy gyarapodva özönlik.” GOMBOS Ferenc Albin: *Monaci Lőrinc krónikája Kis Károlyról*. Budapest 1910. 138. 52–59. sorok. (Középkori krónikások X.)

14 Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára, Mohács előtti Gyűjtemény, Diplomatikai Levéltár (MNL OL DL) 91 901.

15 NAGY Imre – TASNÁDI Nagy Gyula: *Anjou-kori okmánytár I–VII*. Codex diplomaticus Hungaricus Andegavensis. Budapest 1878–1920. (ANJOU) I. 195–197., KRISTÓ Gyula et al.: *Anjou-kori Oklevéltár*. Budapest – Szeged 1990–. (AO) II. 855. sz.

16 1317. december 20. AO IV. 666. sz.

17 MNL OL DL 10 674., 1418. március 11. ZsO VI. 1622. sz.

18 NAGY Imre et al.: *Hazai Okmánytár*. Codex diplomaticus patrius I–VIII. Győr–Budapest 1865–1891. (HO) VII. 452–454.

19 1414-ben külön megnevezték, hogy melyik birtokrész tanácsa. ZSO IV. 2383. sz., LAKATOS Bálint: *Mezővárosi és falusi önkormányzati testületek Magyarországon a késő középkorban. Századok* 2014. 2. 495–530. 510.

20 Unokája, László oklevelének narrációjában. 1439. december 14. MNL OL DL 13 464.

21 1382 FEJÉR IX/7. 475., 1385 X/1. 303., 1406. augusztus 1. HO VII. 432. ZSO II. 4899. sz., 1408. július 12. FEJÉR X/4. 663., ZSO II. 6221. sz., 1421. április 1. FEJÉR X/6. 384., ZSO VIII. 355. sz.

színt a garai *districtus*ként, amely fogalom a város határát, környékét jelöli.²² A helységet a 15. században a család ősi vagyonaként (*avitus locus*) tartották számon.²³

A jól védhető település a völgy egy magaslatán állott árokkal övezve. Tulajdonosai számára a vár nem kizárólag lakóhelyül szolgált, hanem a térség politikai, gazdasági központjaként a nemzetség hatalmát is szimbolizálta. A vár legrégebbi része egy őrtorony (*donjon*) volt, amely körül fokozatosan létesültek a falak és az árkok.²⁴ A kb. 140 méter hosszú, 50 méter széles trapéz alakú város keleti részén állt a kb. 50 méter hosszú és 35 méter széles vár.²⁵ A *castrum* első (és egyetlen) említése a Garai fivérek 1408. évi adománylevelében maradt ránk.²⁶ Ha létezett is vár, akkor elpusztulhatott, legkésőbb az 1441 eleji belháború idején. Abban az időben erőteljesen munkálkodtak az Újlaki Miklós és Hunyadi János vezette Ulászló-párti csapatok Garai László erősségeinek felpredálásán. Tudunk Simontornya és Siklós várak ostromáról,²⁷ Gotó²⁸ és Hradistye²⁹ castellumok pusztulásáról,³⁰ ebbe az ostromhullámba beleillett volna a névadó birtok megsemmisítésére tett kísérlet, amely szimbolikusan is Garai László kiiktatását jelentette volna. Egy 1467-es forráshely szerint *castellum* állt a településen.³¹ Feltehető, hogy az 1440-es évek végén a Magyar Királyság politikai életébe visszatérő Garai László nádorként presztízskérdésnek tekintette a megtépázott családi székhely erősségének legalább részleges helyreállítását. Az sem zárható ki azonban, hogy az erősség *castrum*ként való említése volt túlzó az 1408-as forrásban, hiszen ebben a település *civitasként* szerepel.³² Bár 1467-ből és 1468-ból egyaránt adatolható a garai várnagy működése,³³ az 1478-as birtokösszeírás csak egy fából készült várkastélyt említ, amelyet fapalánk vett körül.³⁴

22 ZSO I. 31, 534, 1996, 2949, 3799. sz.

23 DL 13 464., FEJÉR XI. 85.

24 REGAN, Krešimir: Srednjovjekovno sijelo plemićke obitelji Gorjanski. *Scrinia Slavonica* 2006. 127–159.

25 A külső részekkel és a védelmi rendszerrel a város egy kb. 400*375 méternyi területet foglalt el. A kb. 15 hektárra tehető kiterjedése a középkori Horvátország 8. legnagyobb városává tette REGAN 2006. 133.

26 1408. július 12. FEJÉR X/4. 672., ZSO II. 6221. sz.

27 KRISTÓ Gyula – GALÁNTAI Erzsébet: *Johannes de Thurocz: Chronica Hungarorum*. Bibliotheca scriptorum medii recentique aevorum VII. Budapest 1985. 239. 828. caput., Antonio BONFINI: *A magyar történelem tizedei*. ford. KULCSÁR Péter. Budapest 2019. III. tized 4. könyv. 665. 275. caput.

28 1PG17 ENGEL 2021.

29 Gradistya Pozsega megyében CSÁNKI II. 390.

30 1441. március 29-én Maróti László érdemei között felsorolva: „expugnatore castellorum seu fortalitorum Gothow et Hradistya” MNL OL DL 13 613., PÁLOSFALVI Tamás: Cilleiek és Tallóciak: Küzdelem Szlavóniáért (1440–1448) *Századok* 2000. 1. 45–98. 53.

31 CSÁNKI Dezső: *Magyarország történelmi földrajza a Hunyadiak korában I–V*. Budapest 1890–1913. II. 270., 282.

32 Nem lenne példa nélküli, lásd Teremhegy kapcsán HORVÁTH Richárd: *Castrum Teremhegy*. Adalékok az udvarház terminus magyarországi történetéhez. *Castrum* 2006. 1. 59–71.

33 „Gregorius de Herman castellanus de Gara” MNL OL DL 16 472., N. N. „castellani de Gara” MNL OL DL 33 885.

34 „Item castellum ligneum” MNL OL DL 18 145., HORVÁTH Richárd: Az MNL OL DL 18 145. számú oklevél latin nyelvű átirata. Kézirat. Budapest 2024. 21. Ezúton is köszönöm Horváth Richárdnak, hogy kéziratát rendelkezésemre bocsátotta.

Azt gondolom, hogy a Valkó megyei Gara esete jól példázza azt a Neumann Tibor által is megfogalmazott jelenséget,³⁵ miszerint az előkelő nemzetségek családjai a létszámgyarapodással és a birtokvagyon növekedésével párhuzamosan egyre inkább a mezővárosokban felépített kastélyokat, kúriákat részesítették előnyben rezidenciaalapítás szempontjából a régi erősségek helyett. A Dorozsma nembeli Garaiak esetében is azt feltételezem, hogy a 15. századtól Gara leginkább a nagycsalád találkozóhelyének számított, ahol a mindenkit érintő levéltári anyag is helyet kapott. Rendszerezítettek szolgálonépet, és a hely alkalmas volt az uralkodói kíséret elszállásolására is,³⁶ de inkább szimbolizálta a báni és nádori ág együttes hatalmát.

A mezőváros önkormányzata a polgárok közössége nevében adta ki okleveleit: „*cives tam divites quam pauperes de Gara, universi vestri fideles*”.³⁷ A település családon belüli megosztottsága a vezetésben is tükröződött, külön bíró és testület működött a két birtokrészen. 1414 és 1418 között³⁸ Tamás adatolhatóan Garai Pál bán fia Pál fia László részének volt a bírója (*iudex*),³⁹ okleveleit a város függőpecsétjével erősítette meg. Az 1478-as forrás pedig arról is tájékoztat, hogy a (nagy valószínűséggel másik) Tamás nevű bíró telke a falalákon kívül feküdt,⁴⁰ de ő maga a palánkon belül tartotta székhelyét. Lakatos Bálint a garai oklevelek írásképet, „kézállandóságát” vizsgálva az alábbi megállapításokra jutott: „az 1414-ben és 1417-ben kelt ingatlan-adásvételi oklevelek írása ugyan hasonlít egymásra, de azonos kezűségük nem bizonyos. Az időtáv egy hónap híján három év. Az 1417-es és 1418-as adásvételi oklevelek írásképe viszont tökéletesen egyezik. Ennek a kettőnek datálása között kilenc hónapnyi idő van. Az 1430-ból való legutolsó darabé már teljesen más írású.”⁴¹ Négy adásvételről maradt ránk oklevél az 1414 és 1430 közötti időszakból, ezek nyomán a tanúságtételekben részt vettek számáról, kilétéről az alábbi tudható. Két alkalommal 12-en,⁴² egyszer 13-an, egy alkalommal pedig 7-en szerepeltek ta-

35 NEUMANN Tibor: *A Korlátköviek. Egy előkelő család története és politikai szereplése a XV–XVI. században*. Doktori értekezés. Piliscsaba 2006. 139.

36 Itt keltezett Erzsébet királyné 1384. február 2–4. SÜTTŐ II. 34–35. 60–61. sz. Zsigmond király 1398. május 29., 1407. augusztus 2., 1408. május 5–6., 1408. augusztus 22. ZSO I. 5338. sz., II. 5656, 6082–6083, 6300. sz.

37 MNL OL DL 94 015., LAKATOS Bálint: *Hivatali írásbeliség és ügyintézés a késő középkori magyarországi mezővárosokban, oklevelek tükrében*. Doktori disszertáció. Budapest 2013. 49.

38 1414. augusztus 19. ZSO IV. 2383. sz., 1418. március 11. ZSO VI. 1622. sz.

39 „Thomas iudex ceterique cives et universi hospites in portione viri magnifici domini Ladislai filii Pauly filii condam Pauli bani de Gara”. ZSO IV. 2383. sz.

40 „alia extra eandem fallam penes sessionem dicti Thome iudicis.” MNL OL DL 18 145., HORVÁTH 2024. 20.

41 LAKATOS 2013. 89.

42 A magyar városok tanácsa többnyire 12 tagú volt (plusz a bíró), de pl. Eperjesen a 14. században még csak 7–8 fős, míg Óbudán csak 4. GULYÁS László: *Mezővárosi önkormányzat a középkori Hegyalján*. Budapest 2017. 105.

núként megnevezve.⁴³ 1417-ből Lőrinc polgár (*civis*) nevét,⁴⁴ 1439-ből György garai polgár (*civis civitatis Garrae, Quinque^o ecclesiensis*) pápai kérvényét ismerjük.⁴⁵

GARA MINT KÖZPONTI HELY

Kubinyi András elsősorban a késő középkori magyar központi helyek városiasodottsági szintjének meghatározására dolgozta azt a 10 szempontból álló rendszert, amely máig irányadó az erre vonatkozó kutatásokban. A településföldrajzból adaptált funkcionális városmodell alapján az egyes települések aszerint rangsorolhatók, hogy az egyes városfunkciók megléte milyen mértékben adatható. Az egyes kategóriákban centralitási pontok adhatók, maximum hat. A centralitást jelzi, (1) ha az adott település uradalmi központ, főúri rezidencia, (2) ha bíraskodási központ, megyei sedria vagy hiteleshely székhelye, (3) ha pénzügyigazgatási központ, mert kamarának vagy harmincadhivatalnak ad otthon, (4) ha egyházigazgatási központ, (5) ha a lehetséges egyházi intézmények közül kolostor, társaskáptalan vagy ispotály működik benne, (6) ha 1440 és 1514 között iratkoztak be onnan a bécsi és a krakkói egyetemre, (7) ha működtek ott céhek (kézműves vagy kereskedő), (8) ha úthálózati csomópontnak számított, (9) ha rendelkezett vásártartási joggal vagy ha (10) a település jogi helyzetét megnevezésében is deklarálták.⁴⁶

Ha kísérletet teszünk Gara település értékelésére Kubinyi András centralitási pontrendszerének felhasználásával, akkor az alábbiakra jutunk. Legalább 1395-ig a család nádori ágának itt volt a rezidenciája. 1437-ben Garai Dezső (báni ág) és Garai László (nádori ág) együtt viselték a macsói báni méltóságot. Úgy tűnik, hogy a közösen birtokolt Garát tették központjukká (5 pont), a báni törvényszék helyszínévé (5 pont).⁴⁷ 1438-ban is születtek itt báni ítéletek, amikor László már Újlaki Miklóssal osztozott a tisztségen.⁴⁸

Az egyházi infrastruktúra fejlesztéséről már a 14. század elejétől gondoskodtak a település urai. 1320 előtt létesült a plébániatemplom Szent Pálnak szentelve,⁴⁹ amelyt a Kőszegi (III.) Henrikkel szövetséges Szentemágocsiak felégették.⁵⁰ Később helyreállították, továbbra is a település plébániájaként működött, amelynek bizonyí-

43 Többnyire az uradalom területéről. Vannak adataink helyi mesteremberekre, a plébánosra, a káplánra és a szomszédos birtok nemeseire is. LAKATOS 2013. 103.

44 ZSO VI. 554. sz.

45 LUKCSICS Pál: *XV. századi pápák oklevelei I–II.* Budapest 1931–1938. II. 620. sz. (A Római Magyar Történeti Intézet kiadványai 1–2.) (Olaszországi magyar oklevéltár)

46 A pontszámítás kategóriánkénti részleteiről KUBINYI András: *Városfejlődés és vásárhálózat a középkori Alföldön és az Alföld szélén.* Szeged 2000. (Dél-alföldi Évszázadok 14.) A pontrendszer recepciójáról és kritikájáról LAKATOS 2014. 18–25.

47 MNL OL DL 13 096.

48 MNL OL DL 94 181.

49 Engel Pál térképének adatbázisa Keresztelő Szent Jánost tünteti fel a templom patrónusaként. ENGEL 2021.

50 Az ekkor birtokos Garai Pál I. Károlynak volt hű embere. Pályafutásáról ÁRVAI Tünde: Birth of the palatine branch of the Garai family (1269–1375) *Specimina Nova Pars Prima Sectio Medievalis VII.* Pécs 2013. 103–115. 106–107. 1320. augusztus 27. ANJOU I. 574–576., AO V. 884. sz.

téka, hogy ismerjük Bertalan nevű plébánosát 1414-ből,⁵¹ Benedeket 1417-ből,⁵² Lőrincet pedig 1427-ből.⁵³ Először egy 1348. évi oklevél említi a Szent Margit tiszteletére szentelt domonkos kolostort,⁵⁴ amelynek alapítása 1323-ra datálható.⁵⁵ A Szabó György jóvoltából fennmaradt alaprajz – amely egy támpilléres, poligonális szentélyzáródású gótikus templomot szemléltet – azonosítása kérdéses. A kolostortemplomot és a plébániatemplomot egyaránt ábrázolhatja.⁵⁶ Az 1478-as birtokbecsű tanúsága szerint akkor még állt a templom, ami részesült a hetivásáron szedett vámbevételéből.⁵⁷ 1439-ben állt a településen egy Mindenszentek-kápolna, amely szomszédságában (feltehetően) ispotály is létesült.⁵⁸ Összesen 4 pont adható.

A centralitás mértékét mutatja, hogy a településről hányan iratkoztak be valamely külföldi egyetemre. A Repertorium Academicum Hungariae projekt keretében publikált kiadványok jelentősen megkönnyítik a keresést. Tüskés Anna 2008-ban adattárba rendezve adta közre az 1365 és 1526 között a bécsi egyetemre beiratkozott magyar hallgatók lajstromát. Ő azonos településnek tekintette Garát és Gorát, amely mindenképpen újragondolásra érdemes. Különösképpen azért, mert a Valkó megyeitől nem messze Bács-Bodrog megyében is létezett egy Gara nevű település,⁵⁹ amely a Bátmonostori Töttös család kezén volt, és már a 14. században hetivásárral rendelkezett. Itt most Kubinyi András pontrendszerének megfelelően csak az 1440 és 1514 közötti adatokat és kizárólag a Gara névvel előforduló hallgatókat vesszük figyelembe, holott három (valamelyik) Garáról származó férfiú 1383 és 1426 között iratkozott be.⁶⁰ 1441 és

51 Ekkor egyértelmű a Szent Pál patrocínium „ecclesie Beati Pauli”. ZSO IV. 2383. sz.

52 ZSO VI. 554. sz.

53 ZSO XIV. 1285. sz.

54 F. ROMHÁNYI Beatrix: *Kolostorok és társaskáptalanok a középkori Magyarországon*. Budapest 2000. 26.

55 KISS Gergely – SARBAK Gábor: Szerzetesi intézmények. In *A pécsi egyházmegye története I. A középkor évszázadai*. Szerk. FEDELES Tamás et al. Pécs 2009. 337–420. 371.

56 F. ROMHÁNYI 2000. 26., KISS–SARBAK 2009. 663. Nem ismert, hogy a kettő közül melyik egyházi intézményt választotta temetkezési helyül idősebb Garai Miklós, de Lövei Pál és Jékely Zsombor kutatásai rámutattak arra, hogy a nádor még életében (az 1380-as évek első felében) kifagragtatta vörös márvány sírkövét. Ez végül a siklósi várkápolnából került elő. Ennek oka, hogy a baranyai várba áttelepülő család vitte magával a felemelkedését megalapozó ősnek emléket állító faragványt. JÉKELY Zsombor: The Garai Tomb Slab at the Augustinian Church of Siklós. *Acta Historiae Artium* 1998. 1–2. 125–143., LÖVEI Pál: *Porfir, kő, márvány. Kőanyagok, kőfaragók, kőberakások a középkori Magyarországon I–II*. Budapest 2021. I. 159, 211. II. 245. kép. (Magyar Történelmi Emlékek, Értekezések.)

57 „Item claustrum ordinis predicatorum in honore Beate Margarethe dotatum, theolonio in foro ebdomadali exigi solito.” MNL OL DL 18 145., HORVÁTH 2024. 21.

58 György garai polgár búcsüengedély iránt folyamodott: „capellam Omnium Sanctorum, apud hospitale Pauperum in dicta civitate ab eo erectam”. LUKCSICS II. 620. sz.

59 IBDG54 ENGEL 2021. A 2017-es és 2019-es egyetemtörténeti kötetben a szerzők már jelezték az azonosíthatóság bizonytalanságát és az esetleges alternatívákat. HARASZTI–KELÉNYI–SZÓGI 2017. 480., HARASZTI–KELÉNYI 2019. 412.

60 Gregorius de Gara, 1383. Johannes de Gara, 1402. Franciscus de Gara, 1426. TÜSKÉS Anna: *Magyarországi diákok a bécsi egyetemen, 1365–1526*. Budapest 2008. 48., 73., 122. Illetve 1344-ben Garai János későbbi veszprémi püspöknek már volt licentiátusa, de nem ismert, hogy melyik egyetemes (kánon)jogi fakultásán szerezte azt. HARASZTI Szabó Péter – KELÉNYI Borbála – SZÓGI László: *Magyarországi diákok a prágai és a krakkói egyetemeken, 1348–1525. II. Adattár*. Budapest 2017. 360.

1499 között kilenc (valamelyik) Garáról származó diák iratkozott be a bécsi egyetemre.⁶¹ Haraszi Szabó Péter, Kelényi Borbála és Szögi László kutatásai nyomán ismerjük a prágai és krakkói egyetemek magyar hallgatóit. A krakkói jegyzékben 7 főt találni, akik Garáról származtak.⁶² Haraszi Szabó Péter és Kelényi Borbála nevéhez köthető az angol, francia, itáliai és német egyetemek magyar diákjainak lajstroma is, amit 2019-ben adtak közre. Párizsi egyetemjárás két,⁶³ padovai két,⁶⁴ római egy,⁶⁵ perugiai egy⁶⁶ esetben adatolható. Vannak, akik felsőfokú tanulmányaik során néhány éven belül több külföldi egyetemre is beiratkoztak. Garai Gergely például egymás után látogatta a padovai, a perugiai és a római universitasokat. A külföldi egyetemek magyar hallgatói között összességében nem lehet 20-nál több garai származású hallgatót kimutatni, így ebben a kategóriában a településnek kettő pont adható.

Hiába ismerünk néhány mesterségnevet viselő garai lakost (pl. Sütő Péter, Szűcs Bertalan),⁶⁷ vagy találkozunk tanúnévsorban például Kilián garai szabóval (1414)⁶⁸ vagy András ötvössel (1418)⁶⁹ céhek létezésére közvetlen okleveles forrás nem áll rendelkezésre. Hetivásárt (1 pont) azonban bizonyosan tartottak a településen, hiszen ismert, hogy ekkor szedték a domonkos kolostorhoz tartozó vámot.⁷⁰

Mint korábban utaltam rá, Gara mezővárossá fejlődésében meghatározó tényező lehetett kedvező földrajzi fekvése, hiszen az észak-déli, valamint keleti-nyugati irányú utak kereszteződésénél található Diakó szomszédságában feküdt (1 pont).⁷¹

A település jogi helyzetét tekintve elmondható, hogy az 1269-es adománylevelben még faluként (*villa*) szerepelt, majd a 14. században már következetesen mezővárosnak (*oppidum*) nevezték,⁷² ennél fogva 3 pontot érdemel.

61 Paulus de Gara, 1441. Dominicus Pauli de Gara, 1450. Emericus de Gara, 1450. Gallus Thome de Gara, 1450. Gregorius de Gara, 1450. Egidius Ladislai de Gara, 1451. Johannes de Garay Quinqueecclesiensis, 1470. Cosmas de Gara, 1479. Johannes de Gara, 1499. TÜSKÉS 2008. 159., 182., 183., 186., 227., 251., 286.

62 Nem vettem figyelembe a Gorára, Karára vonatkozó adatokat. Thomas Gregori de Gara, 1438 e. Matheus Michaelis de Gara, 1442. Mathias Martini de Gara, 1444. Georgius Blasii de Gara, 1493. Georgius Petri de Gara, 1498 e. Mathias Blasii de Gara, 1498. Johannes Petri de Gara, 1513. HARASZTI–KELÉNYI–SZÖGI 2017. 109., 112., 114., 226., 290., 313–314., 317., 403., 459.

63 Emericus de Garra, 1494. Johannes Petri de Gara, 1519. HARASZTI Szabó Péter – KELÉNYI Borbála: *Magyarországi diákok francia, angol, itáliai és német egyetemeken a középkorban, 1100–1526*. Budapest 2019. 104, 108. (Magyarországi diákok a középkori egyetemeken 3.)

64 Paulus de Gara, 1447. Tomicaí Pál, garai polgári családból. Gregorius de Gara, 1487. HARASZTI–KELÉNYI 2019. 205., 240.

65 Gregorius de Gara, 1490. HARASZTI–KELÉNYI 2019. 283.

66 Gregorius de Gara, 1488. HARASZTI–KELÉNYI 2019. 289.

67 „Petri Sythew”, „Bartholomeus Zewch” MNL OL DL 18 145., HORVÁTH 2024. 20.

68 1414. augusztus 19. ZSO IV. 2383. sz.

69 1418. március 11. ZSO VI. 1622. sz.

70 DL 18 145.

71 Erzsébet királyné garai keltezései: 1384. február 2–4. SÜTTŐ II. 34–35. 60–61. sz., ENGEL Pál – C. TÓTH Norbert: *Itineraria regum et reginarum (1382–1438)*. Budapest 2005. 162. (Subsidia ad historiam medii aevi Hungariae inquirendam I.), Zsigmond itt 1407. augusztus 2. ZSO II. 5656. sz., 1408. május 5–6. ZSO II. 6082–6083. sz., ENGEL–C. TÓTH 2005. 87., 1408. augusztus 22. ZSO II. 6300. sz.

72 FEJÉR IX/7. 475. 302. sz., X/1. 303. 160. sz., X/5. 334. 146. sz., X/6. 384. 144. sz.

A nádori ág tagjainak Baranya megyébe költözése nem jelentette azt, hogy Gara elvesztette jelentőségét mint családi találkozóhely.⁷³ 1411-ben például a szélesebb rokonság jó eséllyel itt töltötte a karácsonyi ünnepeket.⁷⁴ Az 1430-as évektől pedig a macsói báni méltóság újbóli előtérbe kerülésekor ugyancsak jól jött az ősi családi fészkek közelsége.⁷⁵

A szerzett 21 pontja alapján a Valkó megyei Gara település a középkori Magyar Királyság településhierarchájában az 1430-as évek végére egy jelentős városfunkciókkal rendelkező mezővárosnak tekinthető. A pontrendszerben nem értékelhető a domonkos kolostor váma és hogy a település minden polgára, kereskedője és jobbágya 1439-től Garai László közbenjárására mentességet élvezett a harmincadvám fizetése alól.⁷⁶ Több mesterség előfordulása, az ispotály megléte és a kért búcsúengedély mind arra mutatnak, hogy Gara az egyik legjelentősebb igazgatási, bíraskodási, ipari, kereskedelmi és szakrális centrum volt a térségben, ennek fokozására – a szükséges eszközök tudatos kiaknázásával – pedig folyamatosan törekedtek urai.

A GARAI URADALOM 1478-BAN

Garai Miklós nádor (†1386) lánya, Ilona 1398-ban ment feleségül Szécsi Miklóshoz, de a leánynegyed kifizetésére nem került sor. Több generációval később, 1478-ban leszármazottjuk, Szécsi Miklós perbe fogta a nádori ág utolsó férfi sarját, Jóbot, hogy az elmaradt leánynegyedet fizesse ki. Annak érdekében, hogy a járandóságot minél pontosabban határozzák meg, összeírásra került Garai Jób minden olyan birtoka, ami 1398-ban családjá kezén volt. Az eljárás során Jóbot Gabonyási Futi Pál simontornyai tisztsz és Szentiványi András ügyvéd képviselte.⁷⁷ Gara mezőváros felmérése 1478. május 12-én kezdődött.⁷⁸ A birtokbecsút tartalmazó 46 oldalas füzetet 1478. november 24-én zárták le.⁷⁹ A dokumentumot ismerte és használta már Csánki Dezső és Szabó István is, Kubinyi András egy teljes elemző tanulmányt szentelt neki.⁸⁰ Kiaknázta az oklevél forrásértékét Engel Pál is, mert Valkó megye példáján szemléltette a török dúlások népességre gyakorolt hatását,⁸¹ és digitális térképének adatbázisa a Valkó megyei birtokok uradalmi hovatartozását tekintve a garai ura-

73 A családtagok garai keltezései Siklós megszerzése (1395) után: Miklós: 1398. május 29. ZSO I. 5338. sz., 1407. augusztus 2. ZSO II. 5656. sz., 1408. augusztus 22. ZSO II. 6300. sz., János: 1417. június 9. ZSO VI. 554. sz.

74 János és Miklós közösen keltezett 1411. december 17. ZSO III.1381. sz.

75 Dezső és László: 1437. október 11. MNL OL DL 13 096., László és Újlaki Miklós: 1438. október 12. MNL OL DL 94 181., László: 1447. február 18. MNL OL DL 80 874.

76 MNL OL DL 13 464. A pontrendszer ezen hiányosságára Kollmann Örs és Tóth Péter is felhívta a figyelmet. LAKATOS 2014. 24.

77 MNL OL DL 18 145., HORVÁTH 2024. 20., KUBINYI András: A nagybirtok és jobbágysága a középkor végén az 1478-as Garai–Szécsi birtokfelosztás alapján. *A Veszprém Megyei Múzeumok Közleményei* 1986. 8. 197–226. 198.

78 Uo.

79 MNL OL DL 18 145., HORVÁTH 2024. 76., KUBINYI 1986. 198.

80 KUBINYI 1986.

81 ENGEL Pál: A török dúlások hatása a népességre: Valkó megye példája. *Századok* 2000. 2. 267–321.

dalmon belül már megkülönböztette a garai, kisújlaki és nagyfalui részeket, ami a birtoklajstrom logikáját követi.

A kútfők szórtsága miatt nem lehet rekonstruálni az uradalom fejlődésének minden állomását, de a tartozékok gyarapodására vonatkozó néhány jelentősebb birtokadomány ismert. 1356-ban az ágalapító András fiai, Miklós (későbbi nádor, †1386) és Pál I. Lajos hűséges szolgálatával nyerték el a Valkó megyei Újlakot (Kisújlak) és Vicsadalt, valamint a Pozsega megyei Orbovát és Dobócot.⁸² Miklós nádor az oklevelet később Mária királynővel is átíratta.⁸³ A II. Károly, majd Nápolyi László magyar trónigényét támogató Horváti család tagjainak legyőzése jelentős mérföldkő volt Luxemburgi Zsigmond konszolidációs harcaiban, és ugyancsak meghatározó az abban tevékenyen részt vevő Garai fivérek, ifjabb Miklós (1402-től nádor, †1433) és János (1402-től temesi ispán, †1428) számára, akik az elkobzott birtokokat elnyerték. 1387/1395-ben került kezükre a Valkó megyei Szentlőrinc kiterjedt uradalma.⁸⁴ A Garai fivérek 1408-ban minden birtokukra új adományt nyertek Zsigmondtól, az oklevél a Valkó megyére vonatkozóan Szentlőrinc várról, Apátról és Szatról, Cerverna várról és kerületéről, Vicsadal várról,⁸⁵ Berzétémonostorról, Vajda faluról és tartozékairól, Horváti, Nagyfalú és Markosi lakott birtokokról, Gara várról és az újlaki kerületről emlékezett meg.⁸⁶ 1432-ben ifjabb Miklós örökölt és szerzett javain megosztozott fiaival, más-más kézbe kerültek az uradalomban fekvő nemesi lakóházak (*curia*). László a kisújlaki udvarházat, legifjabb Miklós az ozorjásit és a nagyfaluit kapta, a nádor kezén pedig a Horvátiban álló maradt.⁸⁷ 1436-ra csak László volt életben a családból, a kezén összpontosultak a nádori ág birtokai, 1459-ben lett örököséé, Jóbé a hatalmas birtoktömb.⁸⁸ 1478-ra az ozorjási kúria már romos volt, de a közepén még állt egy kőtorony, és kivehető volt két boltíve.⁸⁹ Kisújlak kapcsán még megőrizte a lakosok emlékezete, hogy valamikor Garai János lakott ott,⁹⁰ Horvátin pedig, hogy Horváti János bán élt ott korábban.⁹¹

82 A magtalanul elhunyt Cimba István és Pető birtokait. 1356. szeptember 17. AO 523. sz.

83 1384. június 28. DL 33 740.

84 1387. szeptember 14. ZsO I. 217. sz., Iktatóparancs: 1395. január 3. ZsO I. 3826. sz., ENGEL 2000. 311–312.

85 Akárcsak Gara esetében, túlzó kifejezés. Valójában castellum volt. KOPPÁNY Tibor: *A középkori Magyarország kastélyai*. Budapest 1999. (Művészettörténeti Füzetek 26.)

86 1408. július 12. FEJÉR X/4. 660–679. 672., ZSO II. 6221. sz.

87 HO VII. 453.

88 A család leszármazására és házasságpolitikájára ÁRVAI Tünde: A házasságok szerepe a Garaiak hatalmi törekvéseiben. In *Kor-szak-határ. A Kárpát-medence és a szomszédos birodalmak (900–1800) a PTE BTK Interdiszciplináris Doktori Iskola Közép- és Koraiújkori programjának I. konferenciája*. Szerk. FEDELES Tamás – FONT Márta – KISS Gergely. Pécs 2013.

89 „Item in possessione Ozorias est unus locus nobilitaris desertus, in cuius medio est una turris lapidea destituta duas testudines in se continentes.” MNL OL DL 18 145., HORVÁTH 2024. 25.

90 „Item in eadem possessione est unus locus desertus, in quo alias condam Iohannes de Gara residentiam fecisset.” MNL OL DL 18 145., HORVÁTH 2024. 27. 1427. július 6-án keltezett is ott. ZsO XIV. 753. sz.

91 „Item in eadem possessione est sessio nobilitaris una, in qua alias condam Iohannes Horwathy habitasset.” MNL OL DL 18 145., HORVÁTH 2024. 34.

Ami az uradalmak kormányzatát illeti, Kisújlakot feltehetően kezdettől Garáról irányították, de a szentlőrinci uradalomnak⁹² és Vicsadalnak⁹³ is saját várnagya volt. Úgy tűnik azonban, hogy egyes tartozékok, amik 1395-ben még a szentlőrinci várhoz tartoztak, 1478-ban már a garai uradalom részét alkották.⁹⁴ Kubinyi András egyben tárgyalta a Valkó megyei uradalmak tartozékait, mert úgy értékelte, hogy egyes birtokrészekről nem lehet bizonyosan eldönteni, hogy melyik uradalmi központból irányították őket.⁹⁵ A garai uradalmat rendre a szentlőrincivel együtt említette. A birtoklajstrom Gara és Vicsadal oppidumok leírása között 80 lakott birtokot és pusztát sorol fel.⁹⁶ Ebből mindössze 47-et szerepeltetett Gara tartozékai között Engel Pál tanulmánya.⁹⁷ Kizárta Szentgyörgyöt, Bakovcot és Zanafalvát, mert a vicsadali kastély tartozékának tartotta őket.⁹⁸ Csak az elsőről tudjuk, hogy vejszéit péntekenként ellenőrizte a vicsadali várnagy, és egyúttal beszedte az őt illető bevételeket.⁹⁹ A hiányzók közül Goszpodinc Nevna, Martinc Marót várának volt tartozéka (1484).¹⁰⁰ A két Vajda és Kis-Vajda Berzétémonostorhoz tartozhatott.¹⁰¹ Ezek nem szerepelnek a mellékelt táblázatban, de minden mást feltüntetünk, a legtöbb helységnévnek (többnyire puszták) ez az egyetlen előfordulása.

A birtokbecsüben rögzítették a jobbágytelkek beosztását, a családfők neveit, pusztá esetén az utolsó lakóét, a rétek, kaszálók, erdők nagyságát. Nem mérték fel a falvak belterületét, az utakat és a vizeket, a 450 királyi holdnál nagyobb erdőket, és faluként csak egy kutat rögzítettek.¹⁰² A felsorolt 74-ből csak 36 birtok volt lakott. Az összes teleknek kevesebb mint negyedén (24,7%) élt jobbágy. Ez megfelel Kubinyi András azon megállapításának, hogy a Garaiak uradalmainak nagy részében a pusztásodás aránya 70 és 80% között mozgott.¹⁰³ Egy telekhez jellemzően 3–5 királyi hold szántóföld és 2–3 kaszálva rét kapcsolódott. Az erdőtartozékok megjelölése nyomán feltűnik, hogy egyes birtokok csoportot alkottak az uradalmon belül.¹⁰⁴

92 1459. január 17. Aranyáni Józsa János. MNL OL DL 15 382.

93 1448. július 8. Szentmártoni Mihály. ENGEL Pál: *Magyarország világi archontológiája 1301–1457. I–II.* Budapest 1996. I. 458.

94 Ezeket a táblázatban csillag jelzi.

95 KUBINYI 1986. 198.

96 MNL OL DL 18 145., HORVÁTH 2024. 20–39.

97 Ezeket a táblázatban dőlt betűvel jelöltük. Engel említett egy Talkovc birtokot, ami nem szerepel a becsüben.

98 ENGEL 2000. 319.

99 „quasquidem sagenas castellanus castris de Vychadal singulis feriis sextis conspiciere et proventus recolligere habebit” MNL OL DL 18 145., HORVÁTH 2024. 38.

100 CSÁNKI II. 273., 332.

101 CSÁNKI II. 360.

102 KUBINYI 1986. 199.

103 KUBINYI 1986. 203.

104 Gara tartozékait együtt illette a szereplő 1380 királyi hold, akárcsak Kisújlak tartozékait az 1514 királyi hold, de azok nem lettek nevesítve. Ugyanakkor 86 királyi hold együtt járt Nagyfalu, Kominc, Farkasfalva, Nozelc, Petrosinc és Pazakovc birtoknak. Horvátinak, Vogyíncnak, Gyurincnak, Vinnyaknak, Peckocnak együtt járt 90 királyi hold. 182 királyi hold erdőn és a további 24 királyi hold méretű Gan makkos erdőn osztozott Markos, Kissid, Lak, Nozelc, Farkasfalva, Cserefalva, Himba és Krabánfalva. MNL OL DL 18 145.

A szőlőgazdálkodás meglehetősen csekély volt.¹⁰⁵ Vámbevételt jelentett Jób számára a garai vásárvám, az ozoriási gyalogos vám (évente 2 aranyforint), Nagyfalu váma (évente 10 forint).¹⁰⁶ A vízi energia hasznosítására is van példa az uradalomban. Pucsán működött három alulcsapó malom, és volt további egy elhagyott malomhely,¹⁰⁷ valamint Podvarciának volt egy malma.¹⁰⁸ Úgy tűnik, hogy Horváti településnek lehetett egy officiális, akinek minden pénteken (nagybőjtben szerdán is) egy denár értékű halat kellett adni, mert a birtoknak nyolc hálólhelye is volt a Száva folyón.¹⁰⁹

A birtokbecsű az egyházi infrastruktúra tekintetében is értékes a forrás. Egyház-kormányzati szempontból az uradalom egyházai a pécsi *diocesis* aszúági, pozsegai, marchiai, valkói főesperességei között oszlottak meg. A garai Szent Margit domonkos kolostoron kívül a becsű említi Ozorjás Boldogságos Szűz Máriának szentelt kőtemplomát,¹¹⁰ amelynek nem volt tornya, a kisújlaki tornyos templomot,¹¹¹ az elhagyott nagyfalusi kőtemplomot és kőtornyát,¹¹² Horváti nagy részben romos kőtemplomát, amelynek már csak egy tornya állt,¹¹³ Markosi elhagyott kőtemplomát, aminek már csak az egyik fala és az egyik tornya állt,¹¹⁴ és Szentgyörgy kőtemplomát toronnyal.¹¹⁵ Néhány egyházi intézmény egykori létezésére ez az egyetlen utalás. A becsűből azonban nem ismerhető meg a régió egyházainak összessége,¹¹⁶ hiszen a plébániák többsége belterületen állt. Ennek okán nem listázták például a garai plébániatemplomot sem, ami a központban (és akár a báni ág részén) állhatott. Engel Pál pápai tizedjegyzékekre alapozott gyűjtése is említi az uradalomban működő további egyházakat.¹¹⁷

Az 1478-as birtokbecsű nyomán egy olyan egykor virágzó uradalom képe tárul elénk, amin többször söpörtek végig a történelem viharai. A nagyfokú pusztásodás és a templomok nagyfokú leromlottsága azzal magyarázható, hogy a térség 1389-ben az Oszmán Birodalom közvetlen szomszédságába került. A Száva folyó mentén folyamatossá váltak a portyák, amelyek fokozatosan morzszolták fel Valkó megye jelentős részét. Az 1478-os birtokbecsű mellett a garai uradalomra vonatkozóan ma-

105 Goszpodincen volt Jóbnek egy 24 királyi holdas szőlőhegye, Dobovacon 6 holdnyi szőlő. MNL OL DL 18 145., HORVÁTH 2024. 22.

106 MNL OL DL 18 145., HORVÁTH 2024. 20., 23., 31., KUBINYI 1986. 209.

107 „Item molendina subtus currentia et tempora estatis deficientia tria. Item unus locus molendini desertus.” MNL OL DL 18 145., HORVÁTH 2024. 21., KUBINYI 1986. 210.

108 Mindegyik malomról azt jegyezték fel, hogy nyáron rendre kiszáradt. MNL OL DL 18 145., HORVÁTH 2024.

109 MNL OL DL 18 145., HORVÁTH 2024. 34.

110 MNL OL DL 18 145., HORVÁTH 2024. 23.

111 MNL OL DL 18 145., HORVÁTH 2024. 26.

112 MNL OL DL 18 145., HORVÁTH 2024. 31.

113 MNL OL DL 18 145., HORVÁTH 2024. 40.

114 MNL OL DL 18 145., HORVÁTH 2024. 35.

115 MNL OL DL 18 145., HORVÁTH 2024. 37.

116 vö. KUBINYI 1986. 21.

117 Karatna: Szent János, Kesse: ?, Lak: Szent Miklós, Gara-Csütörtökfalva: Keresztelő Szent János. ENGEL 2000. 283., 284., 288., 290.

radt fenn teljesebb körű összeírás 1491-ből és 1508-ból, amelyek segítségével rekonstruálható vált ez a szomorú folyamat.¹¹⁸

A garai uradalom tartozékai a Garai–Szécsi-birtokbecsűben (1478)

		Birtok jellege ¹¹⁹	Lakott telek ¹²⁰	Elhagyott telek ¹²¹	Rét/ kaszáló ¹²²	Szántó ¹²³	Erdő ¹²⁴
1.	Gara	opp.	45,5	24,5	124	121	1380
2.	Pucsa	p.	4	4	22	28,5	48
3.	Osztrosinc	p.	4	2	10	17,5	0
5.	Bretyanovlc	pr.	0	3	17	15	0
6.	Dobovac	p.	3	0	8	12	0
7.	Oresanc	p.	5	0	14	23	0
8.	Tiszolci	pr.	0	2	0	2	0
9.	Leszkovc	p.	2	2	0	6	0
10.	Kukavisinc	pr.	0	4	8	14,5	0
11.	Ujfalu	pr.	0	2	6	15	0
12.	Laszlovanc	pr.	0	5	10	25	0
13.	Podvovcia	p.	3	0	6	15	0
14.	Varbanovc	p.	1	1	4	10	0
15.	Kickolc	p.	2	0	4	10	0
16.	Emrehovaz	p.	3	3	12	30	0
17.	Brestyenovc	p.	2	3	10	25	0
18.	Galosevc	p.	3	3	12	30	0
19.	Pokojec	pr.	0	3	4	10	0
20.	Ozoriás	p.	2	0	4	10	0
21.	Lőrincfalva	pr.	0	2	4	10	0
22.	Dobroszlavc	pr.	0	2	6	15	0
23.	Brajtavaz	pr.	0	4	8	20	0
24.	Dvoranc	pr.	0	3	6	15	0
25.	Kisoborianc	pr.	0	2	4	10	0
26.	Kluanc	pr.	0	6	12	30	0
27.	Beninc	pr.	0	2	4	10	0
28.	Draginc	p.	1	1	4	10	0
29.	Kisújlak	p.	9	23,5	65	97,5	1514
30.	Kesse	p.	3	4	12	18	0
31.	Pokojevc	p.	1	1	4	6	0
32.	Mertinc	p.	2	0	6	9	0
33.	Bekefalva	p.	1	3	8	12	0
34.	Merkinc	p.	1	2	6	9	0
35.	Martinc	pr.	0	7	14	21	0

118 ENGEL 2000. 274.

119 opp=oppidum, p.=possessio, pr.=predium

120 Az egész, fél és negyed telkek összesen.

121 Beépített és pusztá telkek összesen.

122 Kaszaaljában meghatározva.

123 Királyi holdban meghatározva. Egy királyi hold = 2347 négyszögöl = 8440 m².

124 Királyi holdban meghatározva.

		Birtok jellege ¹¹⁹	Lakott telek ¹²⁰	Elhagyott telek ¹²¹	Rét/ kaszáló ¹²²	Szántó ¹²³	Erdő ¹²⁴
36.	Jakabfalva	p.	3	7	20	30	0
37.	Borcsinove	pr.	0	5	10	15	0
38.	Zimánfalva	p.	2	5	14	21	0
39.	Rádafalva	p.	2	5	14	22	0
40.	Bajnfalva	pr.	0	3	6	9	0
41.	Maglatfalva	pr.	0	4	8	12	0
42.	Ladárfalva	pr.	0	4	6	9	0
43.	Kovácsfalva	pr.	0	5	10	15	0
44.	Galibarfalva	pr.	0	3	6	9	0
45.	Márfalva	pr.	0	5	10	15	0
46.	Pósafalva	pr.	0	3	6	9	0
47.	Somogyka	p.	1	3	8	12	0
48.	Korotna	p.	0	7	14	21	0
49.	Szentjános	p.	0	3	6	9	0
50.	Terefalva	pr.	0	5	10	15	0
51.	Slamerfalva	p.	5	0	10	15	0
52.	Zaholc	p.	3	3	12	18	0
53.	Nagyfalu*	pr.	0	76	76	228	86
54.	Hosszúfalu*	p.	2	22	48	72	75
55.	Zletkove*	p.	3	10	26	39	18
56.	Beskove*	pr.	0	6	12	18	12
57.	Podgajc	pr.	0	10	20	32	18
58.	Kominc	pr.	0	5	0	0	0
59.	Petrosinc*	p.	3	3	4	18	0
60.	Paszakove*	p.	1	6	6	21	0
61.	Horváti*	p.	3	27,5	60	91,5	90
62.	Gyurinc*	pr.	0	6	6	18	
63.	Vinnyak	pr.	0	3	1	9	
64.	Peckoc*	pr.	0	3	2	8	
65.	Vogyinc*	p.	4	1,5	4	15	206
66.	Kissid*	p.	1,5	3,5	10	15	
67.	Markosi*	p.	2,5	13	40	75	
68.	Lak*	pr.	0	2	4	6	
69.	Halapnya	pr.	0	6	12	18	
70.	Nozelc	pr.	0	6	12	18	
71.	Farkasfalva*	pr.	0	3	6	9	
72.	Cserefalva*	pr.	0	2	4	6	
73.	Himba*	pr.	0	3	6	9	
74.	Krabánfalva*	pr.	0	2	4	6	
			133,5	407	957	1679	3447